

צעצוע של סיפור

אורה ותיאו קוסטר הם מייסדי תעשיית המשחקים הישראלית • הערב תקבל אורה ותיאו "נשים בצעצועים" • תיאו, מצדו, עובד במרץ על סרט תיעודי על בת כיתתו אנה פרנק

"היינו ממש ילדים קטנים, לא ידענו שאנה פרנק תהיה סופרת כזאת מפורסמת". אורה ותיאו קוסטר

יונתן אסתרקין

מהראיון עם הקוסטרים יצאתי מסוחרר. ההומור, הכריזמה, השנינות ושמחת החיים שמפגינים בני הזוג מידבקים, וסיפור החיים שלהם מרתק. אורה בת 77, ילידת רגניה ב', תיאו בן 81, יליד אמסטרדם, עבר את המלחמה במחבוא והכיר אישית את אנה פרנק. יחד הם אחראים לרבים ממשחקי הקופסה והצעצועים שעושה את ילדותכם. היום תקבל אורה פרס הוקרה ויקרתי מטעם הארגון האמריקאי "נשים בצעצועים", שהוקם בארצות הברית בשנת 1991 כגוף עצמאי למען נשים בתעשיית הצעצועים. וזו לא ההתרגשות היחידה בבית: תיאו עובד על סרט תיעודי המתחקה אחר סיפורם של ששת התלמידים היהודים ששרדו מכיתתה של אנה פרנק באמסטרדם. "תגיד" שואלת אותי אורה, "יש לך מושג מה רוצים לעשות לי בערב

להיות ממציא של כל דבר. לילדים ששואלים אותי איך הם יכולים להיות ממצאים אני עונה שיש בשמיים עננים שקופים שמתיישבים על הראש ועוזרים לחשוב על המצאות. למבוגרים אני אומרת את האמת – שלהמציא זה פשוט הרבה לשבת על התחת".
איך נראו משחקי הקופסה בארץ כשהתחלתם, לפני 40 שנה?
"לא היה כמעט כלום, חוץ ממונופול ושכר נא. ילדים שיחקו גם בדמקה ושחמט ומבוגרים בקלפים. כשהתחלנו היה הרבה יותר קל לשווק ולמכור".
מה ההבדלים העיקריים בתחום זה בין אז לעכשיו?
"הרבה יותר קשה לגרום לחברה היום לייצר משחק חדש, כי יש יותר תחרות. מי שהשתנה הכי הרבה זה הילדים, שמעדיפים לשחק במחשב. עדיין, המכירות של משחקי הקופסה לא ירדו הרבה. אני חושבת שילדים עדיין משחקים במשחקי קופסה וחשיבה, כי הם נותנים משהו

"לפני כמה שנים מצאנו את עצמנו בטוקיו, לא הכרנו אך אחד בעיר, אבל שאלנו במלון איפה משחקים ברידג', ותוך רגע היו לנו חברים חדשים עם עניין משותף"

שמחשב לא יכול לתת. אחרי הכל, משחקים זה תחרות, וכשאתה מתחרה במישהו, אתה רוצה להרגיש אותו לידך – לראות אותו, לצחוק איתו ולצחוק עליו".

הכל קרה במקרה

כניסתה של אורה לתחום הייתה מקרית. בגיל חמש שאל אותה בנה

איפה ירושלים. אורה, תלמידה לציון בעברה, ציירה את מפת הארץ היטב וחשבה שיהיה נחמד אם פונדקי דרכים יחזיקו עותקים ממנה כמתנה לנוסעים. הרעיון התברר כטוב, ותוך זמן קצר התווספו אל המפה עובדות משעשעות על אזורים בארץ. בגלגול הבא הפכה המפה ללוח משחק, שבו יכלו הילדים להתקדם בהטלת קובייה ולעבור במקומות שונים.

"אנה הייתה שובבה"

תיאו מראה לי בהתלהבות של איש מקצוע את בית המלאכה שלו. זה נראה לי רגע מתאים להרהר באמירה האחרונה שלו, שמצביעה על אופטימיות מסוימת, אופטימיות לא מובנת מאליה.
"כן", הוא מסכים עם האבחנה, "אבל לי היה מזל. אני עברתי את המלחמה בנוחות יחסית. אמי החביאה אותי בחווה, מחוץ לאמסטרדם, אצל חברים שלה, שהיו קשורים למחתרת ההולנדית. הם היו זוג ללא ילדים וקיבלו ככה, מן המוכן, ילד נחמד ומחונך היטב, אם יורשה לי להעיד על עצמי. בניגוד לרבים אחרים מצאתי את עצמי אצל אנשים שבאמת היה להם אכפת ממני ובאמת אהבו אותי. "אפשר לומר שעברה עליי מלחמת עולם שנייה די נעימה, בסופו של דבר. הם הציגו אותי כקרום משפחה נוצרי שלהם והתרמית עברה עד כדי כך, שהיו אפילו כמה שבועות במהלך הקיץ שבהם התארחו אצלם קרובי משפחה שלהם, חברים במפלגה הנאצית ההולנדית, שהייתה מהגדולות באירופה – בניגוד לדימוי של ההולנדים היום כמצילי יהודים גדולים. האמת היא שהם היו די חארות".
"הם עדיין די חארות", מתערבת אורה, "הם לא נחמדים, ההולנדים".

אף אחד, אבל שאלנו במלון איפה משחקים ברידג', הפנו אותנו, ותוך רגע היו לנו חברים חדשים עם עניין משותף".
תיאו: "זה טבע האדם, לא משנה כמה אפשרויות טכנולוגיות יהיו בעולם. אנשים, ילדים ומבוגרים, רוצים להיות יחד. אנשים צריכים חברה אנושית".

"אז, באותו הקיץ, היה מצב אבסורדי למדי", ממשיך תיאו, "שבו תחת קורת גג אחת חיו כמה שבועות שני נאצים, ילד יהודי, וחברי מחתרת הולנדים, וכולם התנהגו כחברים טובים. אבל החיים שלי הם באמת בסך הכל היו נוחים, יחסית לאחרים".
אתה מן הסתם מתכוון, בין השאר, לבת ביתך אנה.
"גם אליה. בהחלט אין ספק שהגורל שלה היה טרגי ביותר".
מה אתה זוכר ממנה?
"אני זוכר בעיקר ילדה מאוד מפולפלת, עם נטייה לשוככות. היא נהגה להתפרץ לדברי המורים וקיבלה עונשים על שפטטה עם חברות במהלך שיעורים. פעם היא אמרה לי שהיא שוקלת אותי כאחד המועמדים להיות חבר שלה. כמוכן שהכל היה מאוד מאוד תמים. היינו ממש ילדים קטנים. כמוכן שלא ידענו אז שהיא תהיה סופרת כזו מפורסמת".
בסרט אתה מראיין שתי נשים שראו את אנה בברגן-בלז, זה חלק מחייה שעליו אנחנו יודעים מעט מאוד, שכן הוא מתרחש אחרי שהיוזמן נגמר.
"כן היו שתי נשים בסרט שראו אותה במחנה. אחת, שגרה היום בירושלים, מספרת שדיברה עם אנה מבעד לאיזה מחסום שהיה שם במחנה ושאנה דווקא נשמעה די אופטימית, באופן יחסי למצב. השנייה, שחיה היום בברזיל, סיפרה משהו הפוך. היא סיפרה שראתה את אנה במחנה, כנראה זמן קצר לפני מותה ממחלת הטיפוס, ושאנה נראתה ממש כמו שלד. רזה וכבר די ארישה לחיים. זו מחשבה עצובה מאוד כי בראש שלי היא נשארה ילדה מלאת חיים כמו ביום האחרון שראיתי אותה".